

Nr 205.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 8:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt; given Stockholms slott den 27 mars 1954.

Under återopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 8:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

GUSTAF ADOLF.

Herman Zetterberg.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I anslutning till viss nytillkommen lagstiftning föreslås att vissa besvärsmål skall avgöras av regeringsrätten.

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 2 § 8:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Härigenom förordnas, att 2 § 8:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

2 §.

- 8:o) mål om rust- och rotehållares — — — på landet;
 mål om fastställelse av stadgar för vägsamfällighet eller vägförening, om beslut av vägförening, om skyldighet för i vägförening ingående fastighet att bidra till föreningens utgifter samt om värdering av fastighet, allt enligt lagen om enskilda vägar; mål om skyldighet att återgälda kostnad för utredning, som verkställts jämlikt 3 kap. samma lag, eller ställa säkerhet för dylik kostnad;
- mål om fastställelse av stadgar för vägsamfällighet eller vägförening, om meddelande av föreskrifter för vägförening att gälla såsom stadgar, om beslut av vägförening, om skyldighet för i vägförening ingående fastighet att bidra till föreningens utgifter samt om värdering av fastighet, allt enligt lagen om enskilda vägar; mål om skyldighet att gälda kostnad för förrättning eller utredning, som verkställts jämlikt 3 kap. samma lag; mål rörande tillämpning av 100 och 101 §§ berörda lag;
- mål om skjutsväsendet — — — samfälld tångtäkt;
- 14:o) mål om inmutning — — — och pensionat;
 mål om förbud mot vidare utövande av handel med ransonerad vara eller om vägrad återkallelse av sådant förbud;
- mål om förbud för näringsidkare att vidare driva handel med eller i sin rörelse använda förnödenhet, beträffande vilken reglering genomförts med stöd av 2 § allmänna ransoneringslagen, eller om vägrad återkallelse av sådant förbud;

¹ Senaste lydelse, se beträffande 2 § 8:o) SFS 1947:671, beträffande 2 § 14:o) SFS 1951:475 och beträffande 2 § 17:o) SFS 1950:662.

(Gällande lydelse.)

(Föreslagen lydelse.)

- mål om beslut, i — — — andra personalstiftelser;
 17:o) mål om kyrkotukt — — — eller målsmän;
 mål om inskrivning vid eller utskrivning från centralanstalt för bildbara sinnesslöa; mål om inskrivning, intagning eller utskrivning enligt lagen om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna;
 mål om tillämpning — — — av tvångsarbete; mål om anstånd med avgivande av utlåtande över sinnesundersökning i brottmål;

Denna lag träder i kraft, såvitt avser den i 2 § 17:o) vidtagna ändringen angående mål om inskrivning, intagning eller utskrivning enligt lagen om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna, den 1 januari 1955 samt i övrigt den 1 juli 1954; dock skall vad i 2 § 8:o) i dess nuvarande lydelse är stadgat jämväl efter sistnämnda dag lända till efter rättelse med avseende å mål rörande sådant ärende enligt lagen om enskilda vägar, som även efter den 1 juli 1954 skall handläggas och prövas enligt dittills gällande bestämmelser.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementens ärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 mars 1954.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, NORDENSTAM.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga angående *ändring i lagen om Kungl. Maj:ts regeringsrätt* samt anför därvid följande.

Vissa av de lagförslag, som förelagts innevarande års riksdag, påkallar ändringar i regeringsrättslagen. Innan jag ingår på frågan om dessa ändringar, som behandlas i det följande under punkterna 1—4, vill jag nämna att det på min hemställan inom samtliga departement har gjorts förberedande undersökningar, huruvida bland de besvärsärenden, som nu behandlas av Kungl. Maj:t i konselj, förekommer sådana, som väsentligen rör rättsfrågor och icke spörsmål om lämplighet eller ändamålsenlighet och som därför enligt gällande principer för ärendenas uppdelning mellan Kungl. Maj:t i konselj och regeringsrätten bör handläggas och prövas av den sistnämnda. Enligt dessa preliminära undersökningar synes det endast vara ett fåtal grupper till antalet obetydliga ärenden som är av den art att de borde överflyttas till regeringsrätten. Närmare undersökning erfordras dock, varför förslag ej nu kan framläggas beträffande dessa ärendegrupper. Min avsikt är att låta fullfölja den påbörjade undersökningen.

1. I proposition nr 76 till innevarande års riksdag har framlagts förslag om vissa ändringar i lagen den 3 september 1939 om enskilda vägar. Enligt 3 kap. nämnda lag, sådant kapitlet nu lyder, skall fråga om bildande av vägförening och flertalet andra i kapitlet omnämnda frågor handläggas och prövas av länsstyrelse. Talan mot länsstyrelsens beslut fullföljes hos Kungl. Maj:t. Enligt 2 § 8:o regeringsrättslagen skall följande frågor upptagas av regeringsrätten, nämligen mål om fastställelse av stadgar för vägförening (74 § fjärde stycket), om beslut av vägförening (74 § åttonde stycket och 77 § andra stycket), om skyldighet för i vägförening ingående fastighet att bidra till föreningens utgifter samt om värdering av fastighet (76 §) ävensom om skyldighet att återgälda kostnad för utredning, som verkställts jämlikt 3 kap., eller ställa säkerhet för dylik kostnad (92 §).

Enligt det nu framlagda förslaget skall frågor som avses i 3 kap. lagen om enskilda vägar i allmänhet handläggas vid särskild förrättning. Vid för-

rättningen skall bl. a. utredas fråga om grunden för fördelning av väghållningsbördan (76 och 79 §§). Av förrättningen föranledd kostnad skall gäldas enligt vissa i lagen angivna grunder (78 §). Motsvarighet saknas till den nuvarande bestämmelsen om skyldighet att ställa säkerhet för utredningskostnad. Vid förrättningen skall avgivas utlåtande; i detta skall tillika angivas huru kostnaderna för förrättningen skall gäldas (80 §). Länsstyrelsen kan föreskriva att utlåtandet skall underställas dess prövning och missnöjd äger anföra besvär mot utlåtandet hos länsstyrelsen (81 §). I vissa fall skall länsstyrelsen kunna upptaga ärende till avgörande utan att förrättning föregått. För utredning i sådant ärende skall länsstyrelsen äga anlita sakkunnigt biträde, därvid bestämmelserna om förrättningskostnad skall äga motsvarande tillämpning å ersättningen till biträdet (85 §). Antagande av stadgar för vägförening skall ske utom förrättningen. Liksom enligt hittills gällande lag skall stadgarna fastställas av länsstyrelsen. En nyhet i förslaget är att länsstyrelsen, då sakägarna ej enats om antagande av stadgar, skall meddela nödiga föreskrifter att gälla såsom interimssstadgar (88 §). Talan mot beslut av vägförening kan liksom enligt nu gällande lag föras hos länsstyrelsen (88 och 89 §§). I lagen har vidare i ett nytt 5 kap. upptagits bestämmelser till främjande av trafiksäkerheten. Enligt dessa kan meddelas förbud mot att uppföra trafikfarliga anordningar vid enskild väg och föreläggande att bortskaffa sådana (100, 101 och 106 §§).

Enligt förslaget kommer frågorna om grunden för fördelningen av väghållningsbördan och om utredningskostnaderna att prövas vid en förrättning, vid vilken jämväl en rad andra spørsmål avgöres. Hinder synes ej möta att vid besvär till Kungl. Maj:t låta prövningen av förstnämnda två frågor liksom hittills i princip ankomma på regeringsrätten, oaktat övriga vid förrättningen avgjorda spørsmål upptages av Kungl. Maj:t i statsrådet. De ändrade reglerna om kostnaderna påkallar viss jämkning av stadgandet i 2 § 8:o) regeringsrättslagen. Vidare torde till nämnda lagrum böra göras tillägg av innebörd att mål om interimssstadgar för vägförening liksom ock mål om förordnanden och förelägganden rörande trafikfarliga anordningar skall upptagas och avgöras av regeringsrätten.

Då lagen om ändring i lagen om enskilda vägar föreslås skola gälla fr. o. m. den 1 juli 1954, bör den nu förordade ändringen i regeringsrättslagen träda i kraft nämnda dag. Enligt övergångsbestämmelse till lagen om ändring i lagen om enskilda vägar skall, där länsstyrelse före den 1 juli 1954 meddelat beslut om bildande av vägförening, ärendet handläggas och prövas enligt hittills gällande bestämmelser. Å mål rörande sådant ärende synes 2 § 8:o) regeringsrättslagen böra även efter den 1 juli 1954 tillämpas i sin hittills gällande lydelse. En övergångsregel av denna innebörd bör därför meddelas.

2. Jämlikt lagen den 5 juni 1942 om förbud i vissa fall mot handel med ransonerade varor äger central kristidsmyndighet under närmare angivna förutsättningar meddela förbud för näringsidkare att vidare saluhålla eller försälja eller annorledes överlåta ransonerad vara. Enligt 2 § 14:o) rege-

ringsrättslagen ankommer på regeringsrätten att upptaga och pröva besvär över kristidsmyndighets beslut att meddela handelsförbud eller att vägra återkalla sådant förbud.

I proposition nr 20 till innevarande års riksdag har framlagts förslag till allmän ransoneringslag. I förslaget har föreskrifterna i nyssnämnda lag den 5 juni 1942 — vilken lag förordas bli upphävd — i väsentliga delar inarbetats. Sålunda upptager förslaget en bestämmelse om rätt för myndighet som Konungen förordnar att i vissa fall meddela handelsförbud. Den utvidgningen föreslås emellertid, att myndigheten även skall kunna förbjuda näringsidkare att i sin rörelse använda ransonerad förnödenhet (36 §). Förslaget förutsätter också, att den enskilde näringsidkaren skall äga genom besvär draga beslut om handels- eller användningsförbud under regeringsrättens prövning. Med hänsyn härtill erfordras att berörda stadgande i 2 § 14:o regeringsrättslagen ändras, så att det kommer att avse även mål om användningsförbud. Vidare torde ordalagen i stadgandet böra jämkas i anslutning till den förordade bestämmelsen i den allmänna ransoneringslagen. Denna lag är avsedd att träda i kraft den 1 juli 1954 och ändringen i regeringsrättslagen bör därför äga giltighet från och med samma dag.

3. Genom proposition nr 26 har för innevarande års riksdag framlagts förslag till lag om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna, avsedd att ersätta lagen den 30 juni 1944 om undervisning och vård av bildbara sinnesslöa. Enligt lagförslaget skall undervisning och slutna vård meddelas vid särskolor och vårdanstalter (2 §). Överinseendet häröver utövas av skolöverstyrelsen och medicinalstyrelsen enligt den fördelning dem emellan som fastställs av Kungl. Maj:t. För varje särskola och vårdanstalt skall en av dessa myndigheter vara huvudtillsynsmyndighet (9 §). I lagen meddelas bestämmelser om bl. a. inskrivning vid och intagning å särskolor och vårdanstalter samt om utskrivning från dem. Inskrivning varom nu sagts ersätter den inskrivning vid centralanstalt som skall ske enligt 1944 års lag. Klagan över beslut i nyss angivna frågor må föras hos vederbörande huvudtillsynsmyndighet. Har huvudtillsynsmyndigheten förklarat, att någon skall inskrivas vid särskola eller vårdanstalt eller intagas å den särskilda form av vårdanstalt som benämnes vårdhem, eller lämnat framställning om slutlig utskrivning utan bifall, må ändring i beslutet sökas hos Kungl. Maj:t genom besvär (23 §). I propositionen uttalades, att besvären borde prövas av regeringsrätten.

I enlighet med det anförda torde i 2 § 17:o regeringsrättslagen orden »mål om inskrivning vid eller utskrivning från centralanstalt för bildbara sinnesslöa» böra utbytas mot orden »mål om inskrivning, intagning eller utskrivning enligt lagen om undervisning och vård av vissa psykiskt efterblivna».

Ändringen torde liksom nämnda lag böra träda i kraft den 1 januari 1955.

4. Den 26 februari 1954 har på min föredragning till lagrådet remitterats förslag till vissa ändringar i lagstiftningen beträffande sinnesundersökning i brottmål. Bl. a. föreslås på anförda skäl sådan ändring i 42 § sinnessjuk-

lagen den 19 september 1929, att prövning av fråga om anstånd med avgivande av utlåtande över sinnesundersökning skall verkställas av medicinalstyrelsen i stället för --- såsom nu gäller — av domstolen. Då besvär anföres hos Kungl. Maj:t över medicinalstyrelsens beslut i sådan fråga, bör prövningen tillkomma regeringsrätten. Bestämmelse härom torde böra införas i 2 § 17:o) regeringsrättslagen och träda i kraft samtidigt med den nyssnämnda ändringen i 42 § sinnessjuklagen eller den 1 juli 1954.

I enlighet med vad sålunda anförts har inom justitiedepartementet upprättats förslag till *lag angående ändrad lydelse av 2 § 8:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.*

Föredraganden hemställer, att lagrådets utlåtande över lagförslaget, av den lydelse bilaga¹ till detta protokoll utvisar, måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Maj:t Konungen.

Ur protokollet:

Jan-Chr. Montelius.

¹ Bilagan, som frånsett en mindre redaktionell jämkning är likalydande med det vid propositionen fogade lagförslaget, har här uteslutits.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 26 mars 1954.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden NISSEN,
HELLQUIST,
KARLGREN,
regeringsrådet ECKERBERG.

Enligt lagrådet denna dag tillhandakommet utdrag av protokoll över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 19 mars 1954, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag angående ändrad lydelse av 2 § 8:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av byråchefen för lagärenden i justitiedepartementet, hovrättsrådet O. Petrén.

Lagrådet yttrade:

Av domstol beslutad sinnesundersökning i brottmål skall enligt sinnessjuklagen verkställas utan dröjsmål och undersökningsläkarens utlåtande däröver avgivas sist inom sex veckor från det handlingarna inkommo till vederbörande sinnessjukavdelning vid fångvården eller till vederbörande sinnessjukhus, i den mån ej domstolen i särskilt fall på framställning av undersökningsläkaren medgiver anstånd. Ett beslut, varigenom domstol avslagit sådan framställning om anstånd, torde ej kunna överklagas. Där- emot kan jämlikt 49 kap. 6 § rättegångsbalken åklagaren eller den tilltalade i domstolsväg föra särskild talan mot beslut av underrätt, varigenom framställning om anstånd bifallits. Talan mot sådant beslut av hovrätt i där anhängigt mål är återigen icke tillåten.

Enligt ett av lagrådet granskat förslag till lag om ändring i sinnessjuklagen skall undersökningsläkares framställning om anstånd med avgivande av utlåtande hädanefter riktas till och prövas av medicinalstyrelsen. Ändringsförslaget är av departementschefen grundat på följande motivering. Såsom skäl för uppskovsansökan torde i regel åberopas att undersökningen ej kunde medhinnas i tid på grund av att undersökningsavdelningen vore belastad med ett flertal andra undersökningsfall. Det kunde ifrågasättas om domstolen hade någon möjlighet att bedöma frågor som på detta sätt nära sammanhänge med arbetsförhållandena vid avdelningen. I praktiken

hade därför domstolarnas ställningstagande till uppskovsansökningar blivit en formalitet, och lagens stadgande om maximitid hade icke förmått att fylla sin uppgift såsom en spärr mot alltför långa väntetider. Mera ändamålsenligt syntes vara att lägga befogenheten att medgiva uppskov hos vederbörande centrala fackmyndighet, nämligen medicinalstyrelsen. Gentemot en sådan ordning skulle kunna invändas att medicinalstyrelsen vore central myndighet endast för undersökningsavdelningarna vid sinnessjukhusen, medan sinnessjukavdelningarna vid fångvårdsanstalterna i organisatoriskt hänseende sorterade under fångvårdsstyrelsen. Det gällde dock här ett medicinskt arbetsfält, och endast medicinalstyrelsen hade tillräckliga möjligheter att överblicka de personella resurserna. Den enda praktiskt lämpliga anordningen vore därför att medicinalstyrelsen hade ansvar för att sinnessundersökningarna även inom fångvården utfördes på de i lagen angivna tiderna. Visst samarbete med fångvårdsstyrelsen torde redan nu vara uppriktat; i den mån det visade sig behövt torde bestämmelser därom få meddelas i administrativ ordning. Det borde alltså åligga medicinalstyrelsen att tillse att arbetet vid undersökningsstationerna bedrevs effektivt och med den snabbhet som kunde fordras samt att, om så icke vore fallet — i samarbete med fångvårdsstyrelsen, såvitt anginge sinnessjukavdelningarna vid fångvården — vidtaga erforderliga åtgärder.

Vidare har i nyssnämnda lagförslag upptagits en bestämmelse, enligt vilken de närmare anvisningar, som må finnas påkallade beträffande tillämpningen av, bland annat, vad som är stadgat rörande tiden för och anstånd med avgivande av utlåtande över sinnessundersökning i brottmål, meddelas av Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, av medicinalstyrelsen. Ändamålet med sådana anvisningar har av departementschefen angivits vara, bland annat, att genom föreskrifter om förtur för enklare fall och lämpliga tidsfrister för arbetets bedrivande sörja för att väntetiderna såvitt möjligt nedbringades.

Lagrådet har lämnat de sålunda redovisade lagändringsförslagen utan erinran.

Av den nu lämnade redogörelsen torde framgå, att fråga om anstånd med avgivande av utlåtande över sinnessundersökning i brottmål vid behandlingen av nyssnämnda lagändringsförslag icke ansetts väsentligen vara en rättsfråga. Ty i motsatt fall skulle avgörandet av frågan knappast ha föreslagits bliva överflyttat från domstol till administrativ myndighet. Ej heller talan mot den administrativa myndighetens beslut bör anses gälla en rättsfråga, och sådan talan bör därför prövas icke av Regeringsrätten utan av Kungl. Maj:t i statsrådet.

Departementschefen har som nämnts ifrågasatt om vederbörande domstol har någon möjlighet att bedöma frågor som på detta sätt nära sammanhänga med arbetsförhållandena inom undersökningsväsendet. Med än större skäl kan ifrågasättas om Regeringsrätten, utan den kännedom om den tilltalades person och brottets beskaffenhet som dock domstolen besitter, skall äga tillräckliga förutsättningar att bedöma huruvida de i en framställning

om anstånd åberopade svårigheterna att avgiva utlåtande inom lagstadgad tid äro sådana att framställningen bör bifallas. Då det skall ankomma på Kungl. Maj:t i statsrådet eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, på medicinalstyrelsen att genom föreskrifter om förtur för enklare fall och lämpliga tidsfrister för arbetets bedrivande sörja för att väntetiderna såvitt möjligt nedbringas, synes det däremot naturligt att Kungl. Maj:t i statsrådet också såsom högsta besvärsmyndighet får skaffa sig närmare kännedom om förhållandena inom undersökningsväsendet.

På grund av det anförda hemställer lagrådet, att besvär i mål om anstånd med avgivande av utlåtande över sinnesundersökning i brottmål icke måtte hänföras till sådana besvär som tillhöra Regeringsrättens upptagande och avgörande.

I övrigt lämnar lagrådet det remitterade förslaget utan erinran.

Ur protokollet:

Harriet Stangenberg.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 27 mars 1954.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, LINGMAN, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg, lagrådets den 26 mars 1954 avgivna utlåtande över det till lagrådet den 19 mars 1954 remitterade förslaget till *lag angående ändrad lydelse av 2 § 8:o), 14:o) och 17:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt* samt anför, efter redogörelse för vad lagrådet yttrat, följande.

Den omständigheten att det ankommer på Kungl. Maj:t i statsrådet att tillse att undersökningsväsendet fungerar tillfredsställande bör enligt min mening ej föranleda, att Kungl. Maj:t i statsrådet också skall vara prövningsmyndighet då fråga är om anstånd beträffande särskilda undersökningsfall. Det synes nämligen ej vara riktigt att giva Kungl. Maj:t i statsrådet befogenhet att i nu ifrågavarande avseende såsom besvärsmyndighet ingripa i handläggningen av visst brottmål. Om någon finner anledning att föra talan mot medicinalstyrelsens beslut över framställning om anstånd — något som torde komma att inträffa endast i undantagsfall — bör prövningen av besvären ankomma på domstol. Jag anser mig därför böra vidhålla förslaget, att mål om anstånd med avgivande av utlåtande över sinnesundersökning i brottmål skall handläggas av regeringsrätten.

En mindre jämkning av redaktionell natur torde böra vidtagas i övergångsbestämmelserna till lagförslaget.

Föredraganden hemställer, att lagförslaget måtte jämlikt § 87 regeringsformen genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådet övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Sven Fischier.